

AUDYT WYKORZYSTANIA FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ W GOSPODARSTWACH SADOWNICZYCH W POLSCE

*Rozpatrzone osobliwości audytu wykorzystania kapitału UE w gospodarstwach
sądowych w Polsce*

Słowa kluczowe: audyt, gospodarstwa sądowe, kapitał

Wstęp. Polskie sadownictwo, podobnie jak cały sektor rolno-żywnościowy w Polsce, zmagają się z wieloma problemami, do których m.in. należą: nadmiar siły roboczej i rozdrobniona struktura agrarna gospodarstw. Jednym z głównych problemów jest zróżnicowana struktura obszarowa oraz zbyt słaba opłacalność produkcji. Gospodarstwa większe występują zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym. Są to duże gospodarstwa powstałe na bazie wielkoobszarowych gospodarstw państwowych, czyli tzw. PGR-ów. Jednak w sektorze gospodarstw rodzinnych, które są w Polsce najliczniejsze, przeważają gospodarstwa małe obszarowo, o niskiej towarowości. Ma to istotny wpływ zarówno na niską konkurencyjność tego sektora, jak i niskie dochody sadowników.

W celu zapobiegania tym zjawiskom stale podejmowane są działania w zakresie restrukturyzacji i modernizacji sektora żywnościowego oraz rozwoju obszarów wiejskich. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej stworzyło polskim sadownikom dodatkowe możliwości przyspieszenia rozwoju. Od 1 maja 2004 roku Polska korzysta bowiem z instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) Unii Europejskiej, mając możliwość sięgania do wielu źródeł wsparcia rolnictwa i obszarów wiejskich.

Podstawową korzyścią dla polskich sadowników jest dostęp do środków unijnych, wywierających znaczący wpływ na ich rozwój. Środki unijne wykorzystuje się m.in. na działania mające zwiększyć konkurencyjność polskich gospodarstw, ich strukturę obszarową, a także na działania sprzyjające dywersyfikacji produkcji lub poprawie i modernizacji infrastruktury gospodarstw.

Należy jednak już na wstępie podkreślić, iż żadne programy i środki unijne nie są bezpośrednio przeznaczone dla sadowników. Ta grupa musi poszukiwać dotacji dla swoich gospodarstw zarówno w środkach przeznaczonych dla rolnictwa, jak i w obrębie programów dla małych i średnich przedsiębiorstw. Poszukiwanie informacji o dotacjach, jaki można wykorzystać na rozwój gospodarstw sadowniczych nie jest jednak sprawą łatwą. W gąszczu licznych programów i procedur trudno jest się odnaleźć wielu biznesmenom. Tym trudniej jest zatem przeciętnemu rolnikowi. Ogranicza to stopień wykorzystania środków unijnych przez polskich sadowników.

Środki finansowe Unii Europejskiej na inwestycje w gospodarstwach sadowniczych. Środki unijne są istotnym zewnętrznym źródłem sfinansowania

konkretnego, precyzyjnie opracowanego projektu inwestycyjnego. Polska otrzymała dla bieżącego okresu programowania 2007-2013 środki finansowe w wysokości 67,3 mld euro w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Ponad połowa środków została przeznaczona na inwestycje w infrastrukturę i rozwój przedsiębiorstw (środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego), z której to puli mogą korzystać również sadownicy. Jedna trzecia przeznaczona jest na inwestycje infrastrukturalne w rozwój dróg, kolei oraz ochronę środowiska (środki z Funduszu Spójności), a około 15% na projekty wzmacniające zasoby ludzkie (środki z Europejskiego Funduszu Społecznego). Należy podkreślić, że Polska w okresie programowania 2007-2013 jest największym beneficjentem Unii Europejskiej, uzyskała ponad 19 % całości środków polityki spójności, a więc co piąte euro jest pozyskiwane właśnie przez nasz kraj. Oznacza to, że łączna wielkość zaangażowanych środków finansowych w realizację Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia w tym okresie to około 85,6 mld euro [1]. W tabeli 1 zaprezentowano podział środków z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresach programowania 2004-2006 oraz 2007-2013.

Table 1. *Udział programów operacyjnych w całości alokacji środków Celu I polityki spójności UE dla Polski w latach 2007-2013*

Program operacyjny	Udział programu w całkowitej alokacji środków		Źródło finansowania
	w mld euro	w %	
Infrastruktura i Środowisko	27,9	41,9	EFRR, Fundusz Spójności
Regionalne Programy Operacyjne	16,6	24,9	EFRR
Kapitał Ludzki	9,7	14,6	EFS
Innowacyjna Gospodarka	8,3	12,4	EFRR
Rozwój Polski Wschodniej	2,3	3,4	EFRR (w tym dodatkowe 992 mln euro przyznane przez Radę Europy)
Pomoc Techniczna	0,5	0,8	EFRR
Rezerwa wykonania	1,3	2,0	
Razem	66,6	100,0	

Źródło: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Polska. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Narodowa Strategia Spójności. MRR, Warszawa 2007, s. 117.

Bieżący okres programowania 2007-2013 kieruje strumienie finansowe na działalność inwestycyjną z poziomu zarówno regionalnego, jak i horyzontalnego. W tym okresie podstawowymi programami operacyjnymi, których zadaniem jest wsparcie rozwoju inwestycyjnego gospodarstw oraz wzrost ich konkurencyjności, są: Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Regionalne Programy Operacyjne [2]. Sadownicy z niektórych regionów Polski mogą również sięgać po środki z programów współpracy regionalnej (np. współpraca transgraniczna z sąsiadującymi państwami).

Warunki korzystania i rozliczania unijnej pomocy dla gospodarstw sadowniczych

Uzyskanie wsparcia finansowego ze strony Unii Europejskiej powinno być poprzedzone skutecznym projektem i aplikacją, które stwarzają merytoryczne i formalne podstawy do uzyskania dotacji. Skuteczne ubieganie się o środki unijne warunkują co najmniej trzy czynniki: świadomość celu, do którego zmierza sadownik, wiedza na temat środków unijnych oraz zasoby ludzkie i finansowe. Żaden z projektów nie może być celem samym w sobie, lecz środkiem do osiągnięcia celu, jaki producent sobie wyznaczył [3].

Dobry projekt to taki, który wynika i wpisuje się w długoterminową strategię zarówno danego gospodarstwa, jak i w szerszym kontekście regionu, w którym funkcjonuje. Drugim istotnym wyznacznikiem jakości projektu jest jasna informacja, o tym, że realizacja wyznaczonych zadań jest jednym z wielu kroków, jakie mają doprowadzić gospodarstwo do wyznaczonego celu.

Badania dowodzą, że osoby ubiegające się o środki unijne powinny spełnić cztery podstawowe warunki [4]:

- 1 jasno sprecyzować cele i strategię organizacji;
- 2 dysponować własnymi środkami lub kredytami wystarczającymi na pokrycie całej inwestycji;
- 3 znać zasady obowiązujące w wytycznych programów operacyjnych;
- 4 umieć poruszać się wśród sformalizowanych procedur unijnych.

Warunki te stanowią podstawowe wymagania, bez których spełnienia pozyskanie środków w większości nie jest możliwe. Jak dowodzą badania naukowe istnieją dwie grupy beneficjentów środków unijnych. Albo ktoś ma potrzebę, szuka środków na jej realizację i zaczyna myśleć o środkach unijnych, albo po prostu wie, że takie środki są, chce z nich skorzystać i szuka możliwości [5]. Dlatego najważniejsze jest, aby na samym początku określić potrzeby inwestycyjne gospodarstwa. Kluczowe jest precyzyjne określenie celu oraz kroków, jakie należy podjąć, by go osiągnąć. Wraz z wytyczeniem celu jasne stają się rezultaty, do których dąży się w wyniku podjęcia projektu. Stworzenie listy zadań daje natomiast pogląd na to, jakie zasoby są niezbędne.

Audyt wykorzystania funduszy UE w gospodarstwach sadowniczych Kontrola finansowa środków pomocowych UE jest złożona. Zaangażowane są w nią zarówno instytucje unijne, jak również odpowiednie instytucje kontrolne państw członkowskich z takiej pomocy korzystających. W UE szczególną rolę w systemie kontroli finansowej odgrywa Komisja Europejska oraz Europejski Trybunał Obrachunkowy.

W strukturze Komisji Europejskiej funkcjonuje Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (z fr. OLAF), który jednakże posiada szeroką autonomię w sprawach dochodzeniowych. Do jego zadań należy zwalczanie korupcji, oszustw i innych przestępstw finansowych w łonie Wspólnoty. Prowadzi on dwa rodzaje dochodzeń: wewnętrzne – dotyczące działań instytucji i organów UE oraz zewnętrzne - wykonywane w krajach członkowskich. Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TWE) w artykule 280 zobowiązuje bowiem państwa członkowskie do zwalczania nadużyć finansowych godzących w interesy finansowe Wspólnoty w taki sam sposób, w jaki zwalczają oszustwa godzące w ich własne interesy finansowe (zasada asymilacji). Zgodnie z zasadą sprawozdawczości zapisaną we wspomnianym artykule, państwa członkowskie mają obowiązek informować Radę i Parlament Europejski o działaniach podjętych w zakresie walki z przestępczością finansową godzącą w budżet Unii Europejskiej. Traktat ustanawia także podstawy prawne współpracy pomiędzy państwami członkowskimi oraz kompetencje Rady do przyjmowania aktów prawnych w zakresie prewencji i zwalczania oszustw, wpływających na stan finansów Wspólnoty. Jednak zgodnie z zasadą subsydiarności, Rada nie może ustanawiać środków modyfikujących krajowe prawo karne lub krajowy wymiar sprawiedliwości [6]. Zasady te potwierdza i uzupełnia orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

Kwestie ochrony interesów finansowych reguluje również prawo wtórne, w tym przede wszystkim konwencja i rozporządzenie o ochronie interesów finansowych WE. Ten pierwszy akt prawny, przyjęty 26 lipca 1995 roku [7], definiuje pojęcie oszustwa naruszającego interesy finansowe Wspólnot Europejskich. W myśl artykułu 1 do nadużyć tych należą:

- 1 wdziedzinie wydatków, wszelkie świadome działanie lub zaniechanie polegające na:

– wykorzystaniu lub przedkładaniu fałszywych, niekompletnych, nieściślych oświadczeń lub dokumentów, w wyniku czego zostały przekazane i zatrzymane nienależne fundusze pochodzące z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub z budżetów zarządzanych przez Wspólnoty lub w ich imieniu,

– nieudostępnieniu informacji, stanowiącym pogwałcenie określonego zobowiązania i powodującym taki sam skutek,

– sprzeniewierzeniu takich środków na inne cele niż te, na które początkowo zostały przyznane,

2 w dziedzinie przychodów, wszelkie świadome działanie lub zaniechanie polegające na:

– wykorzystaniu lub przedłożeniu fałszywych, niekompletnych lub nieściślych oświadczeń lub dokumentów, w wyniku czego zostały bezprawnie pomniejszone zasoby budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty lub w ich imieniu,

– nieudostępnieniu informacji, stanowiącym pogwałcenie określonego zobowiązania i powodującym taki sam skutek,

– sprzeniewierzeniu legalnie uzyskanej korzyści, w wyniku czego zostały bezprawnie pomniejszone zasoby budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty lub w ich imieniu.

Z powyższego wynika, iż ochroną prawną objęto przede wszystkim budżet ogólny. Jest on podstawowym elementem systemu finansowego Unii Europejskiej [8].

Sama Komisja Europejska może także sama prowadzić czynności kontrolne bądź zlecać ich wykonanie odpowiednim organom kontrolnym państw członkowskich.

Europejski Trybunał Obrachunkowy został powołany na mocy układu międzyrządowego w Brukseli w dniu 22 lipca 1975 roku rozpoczął pracę w październiku 1977 roku. Jego misją jest niezależna kontrola pozyskiwania i wykorzystywania funduszy unijnych oraz ocena, jak instytucje UE wywiązują się ze swoich zadań. Trybunał bada, czy operacje finansowe są właściwie rejestrowane, prowadzone w sposób legalny oraz zarządzane tak, aby zapewnić oszczędność, wydajność i skuteczność [9].

Standardy i strategie kontroli Trybunału zostały przyjęte w 1998 roku, a następnie zmienione w 2001 roku w oparciu o najlepsze praktyki międzynarodowe, tj. Standardy Kontroli wydane przez Międzynarodowe Organy Najwyższych Organów Kontroli (INTOSAI) oraz Międzynarodowe Standardy Kontroli opracowane przez Międzynarodowy Komitet ds. Standardów Kontroli działający w ramach Międzynarodowej Federacji Księgowych (IFAC). Trybunał prowadzi kontrole w instytucjach i organach unijnych oraz w państwach członkowskich (tzw. kontrole na miejscu). Wyniki prowadzonych kontroli są prezentowane w corocznych Oświadczeniach o wiarygodności rozliczeń (z fr. DAS) oraz raportach specjalnych. Trybunał ściśle współpracuje z OLAF [10].

Ogromną rolę w kontroli finansowej środków pomocowych odgrywają narodowe organy kontrolne państw członkowskich, ponieważ ponad 80 % środków UE wydatkowanych jest w tych właśnie państwach w ramach tzw. dzielonego zarządzania budżetem [11].

Polska jako członek Unii Europejskiej związana jest zasadą asymilacji, wyrażoną w art. 280 Traktatu o Wspólnotach Europejskich. Zgodnie z ust. 1 i 2 tego artykułu [12]:

1 Wspólnota i państwa członkowskie zwalczają nadużycia finansowe i wszelkie inne działania nielegalne, naruszające interesy finansowe Wspólnoty, za pomocą środków podejmowanych zgodnie z niniejszym artykułem, które są odstrasżające i zapewniają skuteczną ochronę w Państwach Członkowskich.

2 Państwa członkowskie podejmują takie same środki do zwalczania nadużyć finansowych Wspólnoty, jakie podejmują do zwalczania nadużyć naruszających ich własne interesy finansowe.

Jak wynika z powyższych zapisów, środki pochodzące z UE podlegają takim samym mechanizmom kontrolnym jak pozostałe środki budżetowe.

W Polsce kontrola finansowa środków pomocowych wykonywana jest na trzech poziomach [13]:

1 poziom pierwszy – dotyczy wewnętrznej kontroli finansowej i audytu wewnętrznego;

2 poziom drugi – dotyczy kontroli zewnętrznych;

3 poziom trzeci – dotyczy kontroli przeprowadzanych w ramach poświadczenia zamknięcia pomocy.

Na poziomie pierwszym kontrola finansowa prowadzona jest przez komórki kontroli wewnętrznej jednostek sektora finansów publicznych i jednostek spoza tego sektora oraz audytorów wewnętrznych. Odbywa się ona na mocy przepisów ustawy z 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych. W przeprowadzaniu kontroli muszą być uwzględniane „Standardy kontroli finansowej w jednostkach sektora finansów publicznych”, stworzone w oparciu o powszechnie uznawane normy, w szczególności o model kontroli wewnętrznej COSO [15]. Na poziomie drugim kontrola finansowa środków pomocowych prowadzona jest przez zewnętrzne organy wyspecjalizowane: organy kontroli skarbowej, NIK oraz RIO, przy czym w kontekście środków pomocowych dla małych i średnich przedsiębiorstw zasadniczą rolę odgrywają dwa pierwsze z wymienionych organów kontroli. Na poziomie trzecim kontrola prowadzona jest również przez właściwe organy kontroli skarbowej [16].

Zgodnie z art. 2, ust. 1 ustawy z 28 września 1991 roku o kontroli skarbowej [17] do zakresu kontroli skarbowej należy m.in.:

– kontrola celowości i zgodności z prawem gospodarowania środkami publicznymi oraz środkami pochodzącymi z Unii Europejskiej i międzynarodowych instytucji finansowych podlegających zwrotowi,

– kontrola wywiązywania się z warunków finansowania pomocy ze środków, o których była mowa powyżej,

– certyfikacja i wydawanie deklaracji zamknięcia pomocy finansowej ze środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Kontrola celowości, legalności i wywiązywania się z warunków finansowania pomocy prowadzona jest przez urzędy kontroli skarbowej w ramach planów kontroli. Na mocy art. 10, ust. 2 Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej przekazuje Komisji Europejskiej plany kontroli środków pochodzących z UE i innych środków przeznaczonych na programy współfinansowane z UE. Plany powinny uwzględniać prowadzenie kontroli na podstawie właściwie dobranych próbek, obejmujących 5% wydatków kwalifikowanych przed zamknięciem każdego programu operacyjnego Narodowego Planu Rozwoju [17]. Certyfikacja i wydawanie deklaracji zamknięcia pomocy finansowej ze środków pochodzących z UE jest zespołem czynności materialno-technicznych mających na celu potwierdzenie prawidłowości rachunków oraz sprawdzenie poprawności systemów zarządzania i kontroli programów współfinansowanych ze środków pochodzących z UE. Zadanie certyfikacji i wydawanie deklaracji zamknięcia pomocy finansowej wykonuje Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej, natomiast czynności objęte tym zadaniem wykonują pracownicy i inspektorzy Biura Certyfikacji i Poświadczeń Środków z UE, funkcjonującego w strukturze organizacyjnej Ministerstwa Finansów [18]. W oparciu o art. 7a ustawy o kontroli skarbowej, stanowiący iż „Organy kontroli skarbowej współpracują i współdziałają z innymi organami i instytucjami państwowymi oraz zagranicznymi, w tym z organami odpowiedzialnymi za ochronę interesów finansowych UE, a także z organizacjami międzynarodowymi w zakresie niezbędnym dla realizacji zadań ustawowych” [17]. Organy kontroli skarbowej mogą prowadzić kontrole na zlecenie Komisji Europejskiej. Kontrole takie prowadzone są przy pomocy Biura Międzynarodowych Relacji Skarbowych, przy czym [16]:

– czynności kontrolne wykonywane są przez inspektorów i pracowników urzędów kontroli skarbowej poza planem ustalonym przez Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej (kontrole doraźne),

– kontrole te dotyczą wyłącznie transakcji już zrealizowanych (kontrole ex-post),

– wydatki objęte kontrolą nie zaliczane są do puli 5% wydatków kwalifikowanych przez wybór próby.

Należy dodać, że Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej jest równocześnie Pełnomocnikiem Rządu ds. Zwalczenia Nieprawidłowości Finansowych na Szkodę Rzeczypospolitej Polskiej lub UE. Do jego zadań należy inicjowanie, koordynacja i realizacja działań mających na celu zabezpieczanie interesów Rzeczypospolitej Polskiej lub UE, a więc nie ściśle działania kontrolne [19].

Organem kontroli finansowej środków pomocowych z UE jest także Najwyższa Izba Kontroli (NIK) jako naczelny organ kontroli państwowej. Zgodnie ustawą z 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli [20] organ ten może m.in. kontrolować podmioty gospodarcze (przedsiębiorców), które:

– działają z udziałem państwa lub samorządu terytorialnego, korzystają z mienia państwowego lub samorządowego, w tym także ze środków przyznanych na podstawie umów międzynarodowych,

– korzystają z pomocy publicznej podlegającej monitorowaniu w rozumieniu odrębnych przepisów.

Sadownik, który otrzymuje jednolite płatności obszarowe lub też korzysta z dotacji w ramach niektórych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 jest także, jak wiadomo z poprzednich rozważań, zobowiązany do spełniania podstawowych wymagań w zakresie zarządzania, a także utrzymywania gruntów rolnych w dobrej kulturze, co wynika z wymagań *cross-compliance*. Do kontroli takich upoważniona jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Do kontroli na miejscu przeprowadzanej przez ARiMR w ramach PROW 2007-2013 typowane jest przynajmniej 5% beneficjentów danego działania. kontrola taka jest jawna i musi odbywać się przy udziale sadownika – beneficjenta środków unijnych, jednak zgodnie z obowiązującymi przepisami Agencja nie jest zobowiązana do powiadamiania sadownika o jej terminie. Beneficjent może również udzielić pisemnego upoważnienia pełnomocnikowi do obecności podczas kontroli. warto przy tym wspomnieć, że kontrola na miejscu może odbyć się jeszcze przed podpisaniem umowy o dotację. Jest to wówczas tzw. kontrola *ex ante* projektu. Ponadto mogą się również odbywać kontrole podczas realizacji projektu, a także po jego zakończeniu [21].

Celem kontroli na miejscu prowadzonych przez ARiMR jest sprawdzenie i weryfikacja faktów, które stanowiły podstawę do przyznania dotacji, a także potwierdzenie zgodności danych i informacji wpisanych do wniosku o płatności ze stanem faktycznym. Kontrole są przeprowadzane przez Inspektorów Terenowych Agencji, przy czym inspektor jest zobowiązany do sporządzenia końcowego protokołu z kontroli i przekazania jednego egzemplarza protokołu kontrolowanemu producentowi. Z kolei sadownik ma prawo w ciągu 7 dni od tego momentu wnieść uzasadnione pisemnie uwagi do tego protokołu lub też go podpisać, przyjmując że po jego podpisaniu nie ma już możliwości zgłaszania uwag.

Zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1975/2006 z 7 grudnia 2006 r.[22], wnioski z działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 są sprawdzane w sposób, który ma zapewnić skuteczną weryfikację przestrzegania wymogów i warunków, na jakich przyznawana jest pomoc. Właśnie temu mają służyć kontrole na miejscu, a także wizytacje w miejscu realizacji projektu.

Zasady przeprowadzania kontroli ujęto w Ustawie z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na

rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich [23]. Natomiast tryb wykonywania kontroli określono w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 31 sierpnia 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przeprowadzania kontroli na miejscu i wizytacji w miejscu w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 [24].

Jak wynika z tego Rozporządzenia kontrola na miejscu jest przeprowadzana w przypadku wszystkich operacji inwestycyjnych, o ile kwota pomocy wynosi min. 35% maksymalnej kwoty pomocy w ramach danego działania. Kontrola w miejscu w przypadku projektów inwestycyjnych jest przeprowadzana jako część kontroli administracyjnej. Kontrole w ramach projektów inwestycyjnych mogą być w okresie do 5 lat od dnia otrzymania końcowej płatności [25].

Podsumowanie Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej stworzyło spore możliwości finansowe na poprawę sytuacji w sadownictwie. Należy przy tym podkreślić, że pomoc w żadnym z działań nie jest kierowana bezpośrednio do sadowników, muszą oni zatem poszukiwać możliwości realizacji swoich projektów inwestycyjnych w ramach pomocy ogólnie kierowanej do obszarów wiejskich lub też w ramach pomocy dla przedsiębiorców.

Przeprowadzone analizy [26] wykazały, że polscy rolnicy w większości zagospodarowują środki pomocowe zgodnie z ich przeznaczeniem. Jednak około 15% stwierdzonych nieprawidłowości wiąże się z niezrozumieniem procedur lub nieznaną prawą, zarówno polskiego, jak i wspólnotowego. Wydaje się, że znacznie większą rolę w edukacji polskich rolników do absorpcji środków pomocowych powinny spełniać Ośrodki Doradztwa Rolniczego.

LITERATURA:

1 Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Polskie regiony. Departament Koordynacji i Zarządzania Podstawami Wsparcia Wspólnoty, Warszawa 2008, s. 17.

2 Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Polska. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie. Narodowa Strategia Spójności. MRR, Warszawa 2007, s. 117.

3 Uryga J., Magielski W., Bienias I. Środki unijne. Klasyfikacja, funkcjonowanie, ewidencja i rozliczanie. Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr Sp. z o.o., Gdańsk 207, s. 302.

4 Kowalski S. Wsparcie rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce ze środków UE w latach 2007-2013. Kwartalnik Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach. 2010 nr 1/2, s. 47-51.

5 Matusiak H. Programy wsparcia jako element pobudzający rozwój obszarów wiejskich. Edukacja Ekonomistów i Menedżerów. 2010 nr 5 (1), s. 123-131.

6 Polak W. Integracja gospodarcza w Unii Europejskiej. Wydawnictwo Akademii Morskiej, Gdynia 2002, s. 130.

7 Konwencja o ochronie interesów finansowych Wspólnot Europejskich. Dziennik Urzędowy WE. C 316, 27.11.1995.

8 Oręziak L. Finanse Unii Europejskiej. PWN, Warszawa 2005, s. 35.

9 Stabryła K. Instytucje kontroli finansowej Unii Europejskiej, [w:] Finanse, B. Pietrzak (red.). Monografie i Opracowania Naukowe SGH, Warszawa 2005, s. 85.

10 Czernielewska-Rutkowska M. Europejskie Biuro do spraw Przeciwdziałania Oszustwom (OLAF) a ochrona interesów finansowych UE. Wspólnoty Europejskie. 2006 nr 2, s. 3-10.

11 Azur J., Marcinkowski L. Kierunki możliwych zmian w systemie kontroli środków Unii Europejskiej. Kontrola Państwowa. 2005 nr 4, s. 21-25.

12 Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Wersja skonsolidowana. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej. 30 marca 2010 r. C 83/01.

13 Rudowicz E., Kicka E. Programy rolnośrodowiskowe jako wsparcie rozwoju kapitału ludzkiego obszarów wiejskich przy współpracy z ośrodkami doradztwa rolniczego. Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania. Uniwersytet Szczeciński. 2008 nr 8, s. 335-342.

1 Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych. Dziennik Ustaw. 2009 Nr 157, poz. 1240 z późn. zm.

2 Komunikat Nr 1 Ministra Finansów w sprawie ogłoszenia standardów kontroli finansowej w jednostkach sektora finansów publicznych. Dziennik Urzędowy Ministra Finansów. 2003 Nr 3, poz. 13.

3 Borys G. Kontrola finansowa środków pomocowych dla małych i średnich przedsiębiorstw z Unii Europejskiej. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy usług. 2006 nr 427, s. 611-617.

4 Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej. Tekst jednolity. Dziennik Ustaw. 2011 Nr 41, poz. 214.

5 Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o kontroli skarbowej oraz niektórych innych ustaw. Dziennik Ustaw. 2010 Nr 127, poz. 858.

6 Żywioł M. Zmiany w przepisach Unii Europejskiej dotyczących funduszy strukturalnych w nowym okresie programowania 2007-2013. Samorząd Terytorialny. 2007 nr 4, s. 48-54.

7 Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli. Tekst jednolity. Dziennik Ustaw. 2010 Nr 227, poz. 1482 z późn. zm.

8 Duer I. Współzależność wymogów wzajemnej zgodności (*cross-compliance*) z programem rolnośrodowiskowym. Studia i Raporty IUNG-PIB. 2010 nr 21, s. 73-84.

9 Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1975/2006 z dnia 7 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w zakresie wprowadzenia procedur kontroli, jak również wzajemnej zgodności w odniesieniu do środków wsparcia rozwoju obszarów wiejskich. Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej. L 2006 Nr 368.

10 Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Dziennik Ustaw. 2007 Nr 64, poz. 427 z późn. zm.

11 Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 31 sierpnia 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przeprowadzania kontroli na miejscu i wizytacji w miejscu w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Dziennik Ustaw. 2007 Nr 168, poz. 1181 z późn. zm.

12 Łukawska A. Wymogi formalne i sankcje w gospodarstwach sadowniczych objętych systemem płatności obszarowych (w latach 2009-2013), [w:] XIX Spotkanie Sadownicze Sandomierz 2010, 26-27 stycznia 2010, Agrosan, Sandomierz 2010, s. 13-17.

13 Staszewski R., 2011: Procedury kontrolne przy pozyskiwaniu środków finansowych Unii Europejskiej w gospodarstwach sadowniczych. Praca inżynierska pod kierunkiem dr inż. Jacka Skudlarskiego. Wydział Inżynierii Produkcji, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa

IZDEBSKI Waldemar – doktor ekonomicznych nauk, Politechnika Warszawska.

KRUPA Krzysztof – Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

KUPCZYK Adam – doktor ekonomicznych nauk, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

SKUDLARSKI Jacek – kandydat technicznych nauk, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

ZAJĄC Stanisław – doktor nauk ekonomicznych, Państwowa Szkoła Zawodowa w Krośnie

Artykuł został przyjęty 17.06.2012 r.